

„Aveam optsprezece ani când l-am cunoscut pe Ovid Densușianu - scrie Tudor Vianu în „Scriitori români”, vol. III. Numele lui, întâlnit cu regularitate pe îngrijita copertă a „Vieții Noi” (1905 - 1925), era pentru unii dintre noi un punct al atenției ferme. Pe atunci, prin 1913, tensiunea dintre simbolisti și sămănătoriști nu slăbise. Cele două tabere își aveau susținătorii lor în toate clasele cursului superior de liceu și în sălile Facultății de litere. Aderasem la grupul simbolist...”.

Pașii celor doi se vor mai întâlni pe parcursul vieții până când „ Tudor Vianu, în același articol cuprins în masiva carte, „ în 1971, la Editura Minerva sub îngrijirea Scriitori români Într-o zi am aflat ”, apărută - scrie Cornелиei Botez - că Densușianu se supusese unei grele operații și că primejdia trecuse, dar mai înainte de a-i putea aduce mărturia unei afecțiuni timide, pentru că nu știu dacă ar fi primit-o, dar pe care amintirea zilelor în care recunoscusem în el un îndrumător i-o datora, ne sosi vestea morții lui, acolo, în reduta de cărți și manuscrise, unde cu două decenii mai înainte îl văzusem observând greșelile de gramatică ale tinerilor lui colaboratori”. Cultura română are la tot pasul valori ce pot fi modele pentru tinerii care, dacă s-ar apleca mai mult asupra studiului în biblioteci, le-ar lua ca exemplu de-a lungul timpului, ar duce mai departe creația de orice fel și ar dezvolta cunoașterea românească. Pe savantul Ovid Densușianu îl putem cataloga drept filolog, folclorist, istoric literar și poet. Activitatea lui dominantă a fost de lingvist. Totuși îi datorează mult și critica, istoria literară, poezia și publicistica. A studiat la Paris romanistica și medievalistica, fiind diplomat al „Ecole des hautes etudes”, cu două lucrări de textologie medievală. („A ymeri de Narbonne dans la Chanson du pelerinage de Charlemagne” - 1896, și „La prise de Cordres et de Sebylle, chanson de geste du XII- eme siecle” - 1896). Ca poet și publicist, numele lui Ovid Densușianu este legat de revista „Viața nouă”, drept simbolist, dar, după opinia lui George Călinescu, “fiul lui Aron și al Elenei Densușianu, născut la Făgăraș la 10 iunie 1874 (...) nu era un simbolist, și ca ardelean n-a înțeles niciodată spiritul noii școli. În programul lui, vag, se cuprindeau puncte vechi, inerent legate de condițiile culturii noastre.

Astfel, istoric el însuși, a cultivat istoria literară, întărind poate mai pozitiv ideea de tradiție decât adversarii săi. (...) Densușianu n-a putut defini vreodată simbolismul și, ciudățenie a caracterului, a combătut tocmai pe poezii de spirit nou. Cu toate acestea contribuția lui necontestabilă la mișcarea nouă e mare. (...) Densușianu a intuit că, oricâtă importanță ar avea factorul țărănesc, nu e cu putință a nu încerca îmbogățirea literaturii prin observația și simțirea omului mai complex de la oraș”. Aici putem să introducem din nou opinia lui Tudor Vianu, care, în tinerețea lui de elev și student în orașul de pe Dâmbovița, studia de plăcere și de curiozitate „volume ale poezilor vechi și moderni în biblioteca Socec. (...) Acolo, lângă soba de tablă, studiam activ cărțile de critică și filosofie ale vremii, volumele lui Remy de Gourmont și Emile Faguet (...).

Prietenii tinerești (...) sunt ca miile de flori pe care le risipesc zarzării și corcodușii primăvara și din care numai unele, foarte puține, întâlnesc pământul fecund, prind rădăcină, se înalță și rodesc. Risipa sufletului omenesc dăruindu-se în iubire și prietenie, deopotrivă cu aceea a naturii, întreține

climatul propriu societăților umane și garantează îngusta bază a fericirii noastre.(...) (Pe mulți dintre noi) ne însușește ideea că viața modernă poate intra în sinteza universală a artei și că, depășind arhaismul și tradiționalismul motivelor literare consacrate, un poet trebuie să încerce drumul către temele vieții și civilizației din vremea lui. Acest program îl găseam realizat nu numai în lungile poeme, cam prolix, ale lui Ovid Densușianu, uneori publicate sub pseudonimul Ervin) dar și în toate amănunțele revistei lui, tipărită cu multă regularitate din modestele resurse ale lefii lui de profesor la Universitatea din București. (...) Densușianu a fost, în epoca lui, unul din oamenii care au înțeles mai bine întinderea locului pe care îl deține categoria estetică în cultura modernă a culturii generale...”.

Din monografia lui Marin Bucur, din 1967, aflăm că Ovid era penultimul copil din cei cinci ai familiei lui Aron și ai Elenei Densușianu. Tot Elena se numea și sora cea mică a lui Ovid. Ei au comunicat cu afecțiune de-a lungul timpului. Amândoi aveau acel geniu specific familiei. Ea a devenit profesor universitar oftalmolog la Iași. Ceilalți trei au murit mici sau destul de devreme. Ovid Densușianu (Ovidiu-Publiu) și-a început studiile în Satul Lung (I și II), apoi la Făgăraș, Brașov și Iași, unde, din 1881, se stabilise tatăl ca profesor universitar. Băiatul a continuat studiile secundare la Liceul Național, unde mulți dintre profesori erau universitari junimiști: I. Caragiani, Șt. Vârgolici, Al. Philippide, Grigore Cobălcescu, Petre Poni, Gavriil Muzicescu. L-a avut coleg pe Gheorghe Brăescu. Ovid s-a înscris la Facultatea de Litere din Iași la 1 octombrie 1890, absolvind-o în 1892 cu Magna cum laude, numai într-un an și jumătate de studenție, fiind coleg cu Garabet Ibrăileanu și State Dragomir. Și-a trecut examenul de licență în mod strălucitor la 10 mai 1892. Presa era uimită. Nicolae Iorga însuși era fermecat de excepționalele însușiri ale lui Ovid Densușianu și de forța sa de muncă. Acesta, după absolvire, a funcționat ca profesor la liceul din Botoșani (1892-1893), apoi, suplinitor la Focșani. Preda pedant ca la Universitate, pe capitole mari: Poetica, Retorica „apelând copios la citate din Eminescu”. În 1893 a plecat pentru studii la Berlin. În anul următor, la Paris, căutându-l pe profesorul Gaston Paris, la College de France și la Sorbona. Relațiile cu tatăl lui, mai ales, sunt „de o maturitate distantă, lipsită total de orice afecțiune...”. Constantin Rădulescu-Motru amintea că Ovid Densușianu ar fi studiat și literatura epocii „cu rigoarea filologică, desfășurând o activitate de bibliotecă de pustnic al cărții”.

Teza lui de doctorat de la Paris avea 300 de pagini. Intenționa să mai facă un doctorat în Germania. La Paris i-a citit cu fișe pe Taine, Brunetiere, J. Laforgue, Nordau, Sainte-Beuve, E. Zola, Balzac, frații Goncourt, poezia contemporană. Vara călătorește în Italia. Între 20 iulie și 20 august 1898 face împreună cu sora sa Elena un voiaj prin Danemarca, Suedia și Norvegia. Apoi se va afla la Paris pentru a-l întâlni pe Gaston Paris și pentru a tipări Istoria Limbii Române. În 1901, prin decret regal, Ovid Densușianu devine profesor de Istoria limbii și a literaturii române la București. Protectorul lui era profesorul Ion Bogdan. Acesta îi cunoștea capacitatea intelectuală, perseverența și seriozitatea. Îl va aduce și la Revista Română Politică și Literară. În 1902 s-a căsătorit cu Elena A. Bacaloglu. Se vor despărți după doi ani, deși aveau un copil. Printre gloriile tinere ale „Vieții Noi” se găseau: poeziile Mia Frolo, Constantin T. Stoika (m. 1916), cel care împreună cu Titu Dinu sunt cei doi colaboratori ai revistei căzuți în războiul din 1916-1918, Petre V. Haneș, Mihail Cruceanu. În 1908 a apărut și „Revista Celorlalti” ca o anexă la revista „Viața Nouă”. Continuând linia „Vieții Noi”, în 1914-1915,

Ov. Densușianu își prezintă cursul „Literatura nouă a popoarelor romanice”, paralel cu alte cursuri - „Morfologia limbilor romanice”; „Toponimie reto-romanică” (în seminar: „Cercetări asupra textelor românești vechi”) - Conferențiar îi era Ion Aurel Candrea, iar asistent, Tache Papahagi.

Amatori de literatură, pururea debutanți, formează grosul colaborărilor „Vieții Noi”, iar directorul ei, pe oriunde se află, le primește pachetele de scrisori pline de naivități, sâcâindu-l cu pretenții suficiente. Îi publică încălzindu-se cu gestul lor de adeziune la „simbolism” și la „modernism”. În timpul primului război mondial, Ovid Densușianu s-a retras la Iași, apoi s-a refugiat spre ruși, până la Moscova, învățând limba slavă. În cercurile savante va fi fost cunoscut, prezentând la 8 octombrie 1917 conferința „L`ame roumaine et l`ame francaise”, publicată peste doi ani la Paris. Pentru a-l proteja de orice calamitate posibilă, Densușianu oferise manuscrisul „Istoriei limbii române” - continuare - tezaurului Băncii Naționale. S-a dovedit a fi doar un exces de securitate, pentru că acest manuscris a dispărut în refugiu. Cert este că în 1923, după ce a terminat „Viața păstorească în poezia noastră populară”, a început să-și refacă „templul împrăștiat cărămidă cu cărămidă”. (Marin Bucur, n.n.) A recitat manuscrisele vechi. În 1926 a avut prima izbândă. A tipărit a doua fascicolă (prima apăruse în 1914) din „Histoire de la langue roumaine”, tome II, le seizieme siecle. Marea operă mai sus menționată a apărut în două volume la Paris, 1901 și 1938. Ion Bianu l-a propus pe Ov.

Densușianu să fie membru activ al Academiei Române, în locul lui B. Șt. Delavrancea. Propunerea a fost admisă cu unanimitate de voturi. La „Viața Nouă” s-au bucurat: „Simbolismul românesc are sub cupolă pe cel mai strălucit reprezentant al lui”. În 1921 și-a petrecut vacanța de iarnă la Praga. Și-a închiriat o odăiță la un hotel, lucrând ziua la bibliotecă și seara frecventând sălile de concerte. Greutățile valutare îl împiedicau să se apropie de Paris. Era un solar, respingea frigul. Activitatea sa folcloristică va fi încununată de studiul „Poezia noastră populară” (1921-1923). În 1923 scoate revista „Grai și suflet” sub egida Institutului de Filologie și Folklor, înconjurat de prieteni: I. A. Candrea și de elevii săi savanți: Al. Rosetti, T. Papahagi, I. Diaconu. A fost prima revistă filologică de ținută și de orientare în secolul XX, concuroasă peste câțiva ani doar de „Dacoromania” de la Cluj. Munca cu cartea era pentru Ov. Densușianu principala preocupare: „Își împarte vremea între o locuință austeră - spune Marin Bucur în monografia sa - (...) și sala de lectură a manuscriselor Academiei. Singur toată viața, n-a fost însă un singuratic. I-a lipsit orgoliul măririi și al arivismului administrativ și politic. Ca profesor se numără printre cei câțiva care nu a fost decan, rector și nici nu s-a amestecat în disputele pentru acapararea de puteri și posturi. Densușianu era omul datoriei intelectuale dezinteresate și înnobilate prin muncă cu bucuria slujirii adevărului și frumosului. Somitățile mondiale în materie de filologie - Thobler, Gaston Paris, Meyer-Lubke, Antoine Meillet, Mario Roques, Alf Lombard - îl socotesc a face parte din societatea aleasă a savanților. Aici (la noi) însă profesorul se închide în tăcerea cărții și în universul de gânduri al limbii”. Mai face câte o călătorie la Paris. În 1923 a fost ales membru de onoare al „Societății de etnografie” constituită din inițiativa Muzeului Etnografic din Cluj, unde președinte era Sextil Pușcariu. În 1924 i s-a recunoscut locul de onoare printre savanții filologi ai lumii, devenind membru al „Societății de lingvistică” de la Paris.

Densușianu a luat inițiativa convocării primului congres al filologilor români (1925). Personalitatea sa a polarizat întreaga viață filologică a țării, obținând sprijin unanim din partea lui Sextil Pușcariu, Nicolae Drăganu, Teodor Capidan, Charles Drouhet, Mihail Dragomirescu, Nicolae Cartoian. În 1926, Densușianu cerea Senatului universitar înființarea a două noi catedre: de dialectologie română și de folclor, cu motivația pentru cea de a doua că n-ar trebui să lipsească din rândul obiectelor ce se predau la Universitate. În 1932 i-a apărut la Paris volumul al doilea din „Histoire de la langue roumaine”. Muncise enorm ca să refacă ceea ce pierduse în perioada primului război mondial. A refuzat susținerea unor conferințe la Sorbona și la alte universități din provincia franceză. Poate sănătatea nu-i mai permitea. La 28 mai 1933 a propus Academiei Române înființarea unei secții a

artelor al cărui conducător să fie George Enescu. În 1938, la aproape patru decenii de la apariția primului volum, venise rândul încheierii acestei opere întreruptă de accidentul din timpul războiului mondial. Punea capăt operei pe care o urzise în ultimii ani ai celui alt secol. Pe la Academie nu mai trecuse de ani de zile. Densușianu își petrecea ultimii ani de viață. „Cursul și seminarul universitar-spune Marin Bucur – îi sunt singurele sale desfășurări publice.

Densușianu este tipul savantului calm, laborios, fără orgoliul de a acoperi totul, șlefuit de cultură, deslușind cuvântului omenesc, cu sensibilitatea sa rafinată de o întinsă lectură europeană, a principalelor literaturi, vibrații poetice, profunzimi de gânduri, istorii nescrise, vechimi arheologice. Anii săi de refugiu în bibliotecă sunt anii meditației și colocviului său cu umanitatea prin CUVÂNT”. „Literatura română modernă”, în trei volume a apărut între 1920 și 1933, iar „Evoluția estetică a limbii române”, în patru volume, a apărut între 1929 și 1937. Frumos și reverențios scrie Marin Bucur în monografia ce i-o dedică lui Ovid Densușianu: „Asceza (acestuia) este în muncă, disciplina severă a activității intelectuale rupându-l din tentația publicității de gazetă și din disputele de culise, din patima vedetismului intelectual și a științei de cafenea”. Locuise în ultima perioadă în str. Lahovari, nr. 40. A fost operat la clinica dr. Hartolomei pentru o tulburare renală.

A mers foarte repede la cursuri. I s-a agravat boala și la 8 iunie 1938 a fost înmormântat la cimitirul Bellu. „Convoiul mortuar trecu prin dreptul Universității. Steagul îndoliat își lăsa umbra peste catedra din amfiteatrul Odobescu, (în care-și ținea el cursurile)”. Ovid Densușianu rămâne o somitate a culturii noastre, ridicând-o pe aceasta la cotele cele mai înalte, prin enciclopedismul său într-o perioadă când foarte mulți savanți au făcut cinste acestui popor.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

Cleopatra Luca

*Independența
prin Cultură*